Patrizio Lainà

26.4.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto 27.4.2022 klo 11.30

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026, VNS 2/2022 vp

- Kehysbudjetoinnista poikkeaminen perusteltua Ukrainan sodan vuoksi
- Finanssipolitiikan linja kannatettava epävarmuuden vallitessa
- Hallituksen työllisyys- ja julkistalouden tavoitteet saavutettu
- Sitkeän alijäämän taustalla veroasteen lasku
- Palkansaajien ostovoima heikkenee talouskasvusta huolimatta
- Julkisen sektorin palkkaohjelma tarpeen

Poikkeuslauseke menokehyksiin perusteltu

Kehysriihessä budjetointiin lisättiin poikkeuslauseke Ukrainan sodan vuoksi. STTK:n mielestä **varautumisen ja sotaa pakenevien auttamisen jättäminen menokehysten ulkopuolelle on tilanne huomioiden täysin perusteltua**. Jatkossa kehysbudjetointia on kehitettävä joustavampaan suuntaan erilaisten kriisien varalta.

Finanssipolitiikan neutraali linja kannatettava

Finanssipolitiikan viritys on julkisen talouden suunnitelmassa vuosina 2023–2026 neutraali. Kuluvan vuoden finanssipolitiikan viritys on vielä hieman epäselvä johtuen Ukrainan sodan määrittelemättömistä menopaineista. Finanssipolitiikka voisi puhtaasti taloudellisesti tarkasteltuna olla hieman kireämpi koronapandemiasta nähdyn nopean elpymisen jälkeen.

Toisaalta kireämpi finanssipolitiikan linja saattaisi lisätä entisestään Ukrainan sodan aiheuttamaa epävarmuutta. Ukrainan sota on myös aiheuttanut akuutin tarpeen panostaa varautumiseen ja vihreään siirtymään.

Patrizio Lainà 26.4.2022

Lisäksi esimerkiksi puolustusvoimien materiaalihankinnat tulevat todennäköisesti ulkomailta, eikä julkisten menojen lisäys elvytä näiltä osin ollenkaan Suomen kansantaloutta. **Kokonaisuudessaan finanssipolitiikan neutraalia linjaa voi pitää perusteltuna**.

Talousennusteet ovat tällä hetkellä tavallistakin epävarmempia. Julkisen talouden suunnitelmassa talouskasvuksi ennakoidaan noin 1,5 % tulevina vuosina. Neutraali finanssipolitiikan viritys on perusteltu, jos kasvulukemat toteutuvat. **Jos kuitenkin talouskasvu sakkaa selvästi Ukrainan sodan tai muiden tekijöiden vuoksi, tulee finanssipolitiikan linjaa korjata nopeasti elvyttävämmäksi**.

Työllisyystavoite käytännössä saavutettu

Hallituksen alkuperäinen työllisyysastetavoite oli 75 % hallituskauden loppuun mennessä. Koronapandemian seurauksena tavoitteesta ehdittiin jo luopumaan. Edellisessä kehysriihessä 75 % työllisyysastetavoite palautettiin, mutta tavoiteaikataulu asetettiin vuosikymmenen puoliväliin.

Sittemmin työllisyyden laskentatapa on muuttunut eurooppalaisten standardien mukana. Tilastokeskuksen ensimmäinen trendisarjat sisältävä uudella laskentatavalla tehty työvoimatutkimus julkaistiin vasta hallituksen viimeisimmän työllisyystavoitteen täsmentämisen jälkeen. **Tilastouudistus johti noin prosenttiyksikön pudotukseen työllisyysasteessa.** Näin ollen hallituksen asettama 75 %:n työllisyysastetavoite tarkoittaa uudistetulla laskentatavalla 74 %:n työllisyysastetta.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan **työllisyysasteen trendi saavutti 74 %:a helmikuussa. Näin ollen hallituksen työllisyystavoite voidaan katsoa jo saavutetuksi**.

Huomionarvoista on se, että julkisen talouden suunnitelmassa työllisyysaste kohoaa 74 %:iin vasta vuonna 2024. Käytännössä tämä tarkoittaa, että loppuvuoden osalta työllisyyskehityksen pitäisi kääntyä selvään laskuun, mikä on toki mahdollista.

Velkasuhde taittui merkittävästi

Edellisessä kehysriihessä hallitus asetti tavoitteeksi julkisen velkasuhteen taittamisen vuoteen 2025 mennessä. Julkinen velkasuhde laski kuitenkin 69,0 %:sta vuonna 2020 65,8 %:iin viime vuonna. **Velkasuhde laski peräti 3,2 %-yksiköllä**. Näin ollen **hallituksen tavoitteen julkisen velkasuhteen taittamisesta vuosikymmenen puoliväliin mennessä voidaan katsoa jo toteutuneen**.

Patrizio Lainà

26.4.2022

Julkisen talouden suunnitelmassa julkisen velkasuhteen ennakoidaan kääntyvän tulevina vuosina jälleen nousuun. Tämä ei kuitenkaan ole välttämättä kovin selvää. Huomionarvoista on, että valtiovarainministeriö ennusti vielä syksyllä velkasuhteen nousevan viime vuonna 71,2 %:iin, vaikka se todellisuudessa putosi 65,8 %:iin. Ennustevirhettä kertyi peräti 5,4 %-yksikköä. Jos kuluvan vuoden velkasuhteen ennustaminen voi heittää jopa yli 5 %-yksikköä, ei ole selvää, että ennusteet tulevan velkasuhteen kehityksestä ovat tällä hetkellä kovin luotettavia, kun taloudessa vallitsee valtavia epävarmuuksia.

Veroaste laskee tulevaisuudessa

Veroaste oli 42,7 % vuonna 2021, mutta julkisen talouden suunnitelmassa sen ennustetaan laskevan 41,0 %:iin vuonna 2026. Veroasteen ennustetaan laskevan peräti 1,7 %-yksikköä. Euromääräisesti tämä vastaa noin 5 miljardia euroa. **Jos veroaste pidettäisiin ennallaan, julkinen talous olisi 5 miljardia euroa vahvempi ja julkisen talouden alijäämä häviäisi käytännössä kokonaan**.

Venäjän hyökkäys voi nostaa palkankorotusvaatimuksia

Venäjän hyökkäys Ukrainaan kiihdyttää inflaatiota toisin kuin alkuvuodesta ennustettiin. Näillä näkymin inflaatio ylittää palkankorotusten tason kuluvana vuonna, mikä tarkoittaa palkansaajien ostovoiman heikentymistä. On todennäköistä, että **ostovoiman heikentyminen heijastuu jatkossa korkeampina palkankorotusvaatimuksina**. Suomen kilpailukyky on vahvalla tasolla, mikä tukee ostovoiman kasvattamista palkankorotusten avulla.

Huomionarvoista on myös se, että palkansaajien ostovoiman heikentymisestä huolimatta talouden ennustetaan kasvavan. Tämä tarkoittaa, että **talouskasvun hedelmät eivät valu kuluvana vuonna palkansaajille ollenkaan**. Inflaatiokierteen välttämiseksi on syytä kiinnittää huomiota palkkakehityksen lisäksi myös hintojen asetantaan ja yritysten voittomarginaaleihin. Palkka–hintainflaatiossa on kaksi tekijää. **Inflaatiokierteen välttäminen ei voi perustua ainoastaan palkkamalttiin**.

Palkkaohjelman rahoitus jäi uupumaan

STTK:n mielestä **kehysriihestä olisi ehdottomasti tarvittu päätöksiä julkisen sektorin palkkaohjelman rahoittamiseksi**. Rahoituksen sijaan hallitus on valmistellut lailliseen työtaisteluun puuttumista potilasturvalain nojalla. Tätä STTK ei hyväksy.

Patrizio Lainà 26.4.2022

Pidemmällä aikavälillä pakkotyölaki ainoastaan pahentaisi työvoimapulaa ja siirtäisi ongelmien ratkomista epämääräiseen tulevaisuuteen. **Toimiva keino työvoimapulan korjaamiseen on parantaa palkkausta, työoloja ja johtamista**.

Ukrainan sota vauhdittaa vihreää siirtymää

Vihreää siirtymää on tarpeen vauhdittaa Ukrainan sodan vuoksi. Venäjän energiariippuvuuden katkaisemista tuetaan mittavilla energiainvestoinneilla. Samalla on huolehdittava, että **siirtymä on oikeudenmukainen**. On myönteistä, että hallitus kompensoi kohonneen inflaation seurauksia ylimääräisellä indeksikorotuksella sosiaaliturvaan ja lisäämällä työmatkakuluvähennyksiä.

Osaamiseen myönteisiä panostuksia

Kehysriihessä päätetty TKI-panostus 350 miljoonaa euroa suoraan ja 100 miljoonaa euroa verotuen kautta on merkittävä lisäys sen ohella, että aiemmin sovitut TKI-leikkaukset perutaan. Suomen on pysyttävä polulla kohti neljän prosentin TKI-osuutta bruttokansantuotteesta.

On myönteistä, että **ammatillisen koulutuksen pysyvään rahoitukseen löydettiin 50 miljoonaa euroa** kehysriihessä. Riski oli, että 80 miljoonan euron väliaikaisen rahoituksen päättyminen olisi heikentänyt ammatillisen koulutuksen laatua. Nyt vajetta paikataan ainakin osittain.

Lisätietoja Patrizio Lainà, pääekonomisti
0405834432
patrizio.laina@sttk.fi